

นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

หน่วยการเรียนรู้ที่

หน่วยการเรียนรู้ที่
๒

หน่วยการเรียนรู้ที่
๓

หน่วยการเรียนรู้ที่
๔

คุณครูเอกสิทธิ์ แดงนา

ละครไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. มีทักษะในการแสดงหลากหลายรูปแบบได้
๒. วิเคราะห์แก่นของการแสดงนาฏศิลป์และการละครที่ต้องการสื่อความหมายในการแสดงได้
๓. อภิปรายบทบาทของบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ และการละครของประเทศไทยในยุคสมัยต่างๆ ได้
๔. บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้

ละครไทย

- มีคุณค่าในฐานะที่เป็นที่รวมศิลปะสาขาต่างๆ โดยเฉพาะศิลปะแขนงวิจิตรศิลป์ และประณีตศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะแห่งความงาม
- มีความมุ่งหมาย เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์ สติปัญญา ก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ
- มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณแล้ว โดยคนไทยมีนิทานเรื่องมโนห์รา ที่นำมาแสดง และเล่าเป็นนิทาน สืบต่อกันมาเป็นเวลานานนับพันๆ ปี

วิวัฒนาการละครไทย

สมัยสุโขทัย

- รับวัฒนธรรมทางด้านการละครของอินเดียเข้ามา คือ **ปรา** และ **ระยา** ได้วิวัฒนาการขึ้น
- มีกำหนดให้เป็นแบบแผนและบัญญัติชื่อที่เรียกศิลปะแห่งการ แสดงว่า **โขน ละคร ฟ้อนปรา**
- มีการแสดงละครเป็นเรื่อง คือ เรื่องมโนห์รา และเกิดละครแก้บน

สมัยธนบุรี

- สมัยนี้ยังถือเป็นราชประเพณีว่า ละคร ผู้หญิงจะมีได้แต่เฉพาะภายในพระราชฐาน
- มีละครหลวงที่แสดงโดยผู้ชายเกิดขึ้น สืบทอดละครมาจากสมัยอยุธยา
- มีละครใน ละครนอก และละครของเอกชน

สมัยอยุธยา

- การละครมีวิวัฒนาการที่เป็นแบบแผน มีจารีต ความเชื่อ และเคล็ดต่าง ๆ ในการแสดงเกิดขึ้น
- รับอิทธิพลจากอินเดีย ผ่านเข้ามาทาง เขมร ขวา และมลายู
- มีละคร เกิดขึ้น **๓** ชนิด คือ ละครชาตรี ละครนอก และละครใน

สมัยรัตนโกสินทร์

- ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ **๑** จนถึงรัชกาลที่ **๔** การแสดงนาฏศิลป์ มีวิวัฒนาการออกมาในรูปโขน ละคร
- เมืองศุภราชมหาจักรีเป็นองค์อุปถัมภ์

องค์ประกอบสำคัญของละครไทย

- **ต้องมีเรื่อง** ตัวละครจะเจรจาไปตามเนื้อเรื่องของบทละคร บุคลิกลักษณะของตัวละครได้ชัดเจน
- **มีเนื้อหาสรุป** หรือแนวคิดของเรื่อง เช่น บ่งบอกความรัก ความเสียสละ ความกล้าหาญ หรือมุ่งสอนคติธรรม เป็นต้น
- **ต้องสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละคร** นิสัย บุคลิกลักษณะ กิริยาท่าทางของตัวละครต้องสอดคล้องกับเนื้อหาสรุป
- **ต้องมีบรรยากาศ** ละครต้องสร้างบรรยากาศให้กลมกลืนกับการแสดงของตัวละคร เช่น ฉาก แสง สี เสียง เป็นต้น

ละครรำ

ละครที่ใช้ศิลปะการรำเป็นดำเนินเรื่อง มี ๒ ประเภท คือ

- ละครรำแบบดั้งเดิม
- ละครที่ปรับปรุงขึ้นใหม่

ละครเวทีแบบดั้งเดิม

ละครชาตรี

- เป็นละครเวทีแบบแรกของละครไทย
- กำเนิดขึ้นในสมัยอยุธยา ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย
- มีผู้แสดงหลัก ๓ ตัว คือตัวนายโรง (พระ) ตัวนาง และตัวตลก
- นิยมแสดงเรื่องพระสุธนและนางมโนห์รา จึงเรียกรูปการแสดงละครประเภทนี้ว่า **โนราชาตรี** เป็นที่นิยมแพร่หลายกันในภาคใต้

ละครนอก

- ใช้แสดงกันนอกเขตพระราชวัง
- เริ่มต้นมาจากการละเล่นพื้นเมือง ต่อมามีการจับเป็นเรื่องเป็นตอน เป็นละครที่ดัดแปลงมาจากละครโนราชาตรี
- ใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วน

ละครใน

- เกิดขึ้นในสมัยอยุธยา แผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
- บทละครที่นิยมนำมาแสดงมีเพียง ๓ เรื่อง คือ อุณรุท อิเหนา และรามเกียรติ์
- สมัยรัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นับว่าเป็นยุคทองของการละครและวรรณคดี
- กรมขุนพิทักษ์มนตรี เป็นผู้สืบทอดการแสดงละครใน

โขน

- เป็นการแสดงที่คล้ายละคร แต่สวมศีรษะที่เรียกว่า **หัวโขน**
- โขนแต่เดิมมีเฉพาะโขนหลวงประจำราชสำนัก พระมหากษัตริย์ ทรงถือว่าโขนเป็นราชูปโภคส่วนพระองค์ มีการฝึกหัดไว้แสดงเฉพาะงานพระราชพิธี
- การแสดงโขนนิยมเรื่อยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ละครที่ปรับปรุงขึ้นใหม่

ละครดึกดำบรรพ์

- มีการแสดงเป็นฉากแบบตะวันตก
- ผู้แสดงร้องรำเอง ไม่มีลูกคู่
- ต้นเสียงร้องเหมือนละครใน ไม่มีการบรรยายกิริยาของตัวละคร

ละครพันทาง

- ปรับตามอย่างละครนอก แต่เพิ่มท่ารำที่มาจากกิริยาท่าทางของชาติต่างๆ
- เรื่องที่แสดงมีมาจากพงศาวดาร วรรณคดี เช่น สามก๊ก ราชาริราช พระลอ เป็นต้น

ละครเสภา

- ดำเนินเรื่องด้วยการขับเสภา มีสำเนียงบอกภาษา เช่น เสภาลาว เสภาคมอญ เป็นต้น
- ใช้กรับช่วยตามแบบแผน มีตัวละครรำประกอบบทเสภาและบทร้อง
- นิยมนำมาแสดง คือ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน และเรื่อง ไกรทอง

โขน

- เป็นการแสดงที่คล้ายละคร แต่สวมศีรษะที่เรียกว่า หัวโขน
- โขนแต่เดิมมีเฉพาะโขนหลวงประจำราชสำนัก พระมหากษัตริย์ ทรงถือว่าโขนเป็นราชูปโภคส่วนพระองค์ มีการฝึกหัดไว้แสดงเฉพาะงานพระราชพิธี
- การแสดงโขนนิยมเรื่อยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ละครที่ไม่ใช้ท่ารำ

ละครร้อง

- เป็นละครร้องล้วนๆดำเนินเรื่องด้วยการร้อง ไม่มีบทพูดแทรก ตัวละครขับร้องกลอนโต้ตอบกัน โดยใช้ท่าทีย่างสามัญชน
- มีการเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง ละครร้องสลับพูดมีการเพิ่มบทพูดสลับทบทวนบทร้อง
- ตัวละครเอกใช้ผู้หญิงแสดงทั้งหมด ผู้ชายเป็นเพียงตัวประกอบ

ละครพูด

- สมัยแรกๆ ใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วนๆ จนเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้มีการแสดงเรื่อง กลแตก จึงใช้ผู้แสดงเป็นชายจริงหญิงแท้
- การแสดงดำเนินเรื่องด้วยการพูด เรียกว่า **ละครพูดล้วนๆ** และถ้ามีร้องเพลงสลับเรียกว่า **ละครพูดสลับรำ**
- มีเพียงเรื่องเดียวที่บทเจรจามีลักษณะเป็นอาฉันทน์ คือ **มัทนะพาธา** หรือ **ตำนานดอกกุหลาบ**

